प्रादर्श प्रश्नपत्र सेट – I
कक्षा – 10वीं
संस्कृत (512)

समय : 3:00 घण्टे | पूर्णांक – 75 अंक

निर्देश :– सर्वे प्रश्नाः समाधोयाः

प्रश्न (अ) बहुविकल्पीय प्रश्नाः – (उचित विकल्पं चित्वा लिखत्) –

I. 'स्नेहामाख्याति' पदस्य विच्छेदः भविष्यति – 1x5 = 5

(अ) स्नेहा+माख्याति (ख) स्नेहामा+आख्याति

(ग) स्नेह+आमाख्याति (घ) स्नेहम्+आख्याति

II. 'अरक्षयत्' पदे लकारः अस्ति –

(अ) लट्लकारः (ख) लृट्लकारः

(ग) लङ्लकारः (घ) लोट्कलकारः

III. 'स्वामिना' पदे विभक्ति अस्ति –

(अ) चतुर्थी विभक्तिः (ख) तृतीया विभक्तिः

(ग) द्वितीय विभक्तिः (घ) षष्ठी विभक्तिः

IV. 'गणेशं नमः' वाक्ये 'गणेशं' पदस्य शुद्धरूपं भविष्यति –

(अ) गणेशाय (ख) गणेशात्

(ग) गणेशे (घ) गणेशस्य

V. 'ओदनं सूक्तम्' पाठांशः उद्धृतः –

(अ) युजर्वेदात् (ख) ऋग्वेदात्

(ग) अथर्ववेदात् (घ) सामवेदात्

प्रश्न (ब) उचितसंबंध योजयत – 1x5 = 5

	(क)	(ख)
1.	विदुषम्	अति
2.	भक्षयेवहि	चन्द्रः
3.	रक्ष्	बहुवचनम्
4.	अत्येति	द्वितीया विभक्तिः
5.	सूर्यः	द्विवचनम्

WWW.STUDYDISCUSS.IN

प्रश्न (स) मञ्जूषात् उचित विकल्पं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – 1x5 = 5

(महत्वम्, निरामयाः, माणिक्यम्, मुद्राराक्षसम्, लगरा)

I. शैले शैले न .... ।
II. सर्वे सन्तु .... ।
III. रतनपुरजनपदान्तर्गते .... ।
IV. महाकविविशाखादत्तेन रचितः .... ।
V. गुरोः .... सर्वे जानन्ति ।

प्रश्न 02 :– अधोलिखित संख्ययोः हिन्दी भाषया लिखत – 1x2 = 2

I. अष्टाधिकं शतम् II. षट्चत्वारिंशदधिक शतम्

प्रश्न 03 :– अधोलिखित वाक्ययोः रेखांकित पदे का सन्धिः – 1x2 = 2

I. अथ प्रथमोऽध्यायः । II. रामः पितुराज्ञां पालयति ।

प्रश्न 04 :– रिक्त स्थाने प्रत्ययं लिखत – ½x4 = 4

I.	स्मृतः	= स्म् + ... ।
II.	पूजितवान	= पूज + ... ।
III.	नत्वा	= नम् + ... ।
IV.	शीतलता	= शीतल + ... ।

प्रश्न 05 :– मञ्जूषातः उचितक्रियापदान् चित्वा रिक्तस्थानानां पूरयत – ½x4 = 4

(क्रीडति, विधीयते, पीयते, पठावः)

I. कन्यया प्रातः दुग्धं .... ।
II. बालकः .... ।
III. मूढैः पाषणखण्डेषु रत्नसंज्ञा .... ।
IV. आवां पाठं .... ।

प्रश्न 06 :– अधोलिखित वाक्येषु अव्ययं चित्वा लिखत – 1x3 = 3

I. त्वं काष्ठान् एकत्र कुरु ।
II. राधा सर्वदा सत्यं वदति ।
III. सत्यवचनं सर्वथा हितकारी भवति ।

प्रश्न 07 :– अधोलिखित विग्रहाणां स्थाने समस्तपदानि लिखत – 1x3 = 3

I. बालकश्च बालकश्च बालकश्च .... ।
II. विद्यायाः आलयं .... ।
III. दृष्ट्या पूतम् .... ।

WWW.STUDYDISCUSS.IN

प्रश्न 08 :— अधोलिखित वाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादं कुरुत — 1x3 = 3

I. तपस्या के समान सुख नहीं है।
II. मैं दसवीं कक्षा में पढ़ता हूँ।
III. युधिष्ठिर ने सभी प्रश्नों का उत्तर दिया।

प्रश्न 09 :— अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दीभाषया अनुवादं कुरुत — 03

उद्यमः साहसं धैर्य बुद्धिः शक्तिः पराक्रमः।

षडेते यत्र वर्तन्ते तत्र देवः सहायकृत्।।

प्रश्न 10 :— अधोलिखित श्लोकं पठित्वा अद्योदत्तप्रश्नानाम् उत्तरत 1x3 = 3

शस्त्रहता नं हि हता रिपवो भवन्ति, प्रज्ञाहतास्तुरिपवः सुहता भवन्ति।
शस्त्रं निहन्ति पुरुषस्य शरीरमेकं प्रज्ञा कुलञ्च विभवञ्च यशश्च हन्ति।।

प्रश्ना : 1. 'शस्त्रहता नं हि हता रिपवो भवन्ति।' इति वाक्यस्य हिन्दी अनुवादं कुरुत।

2. 'रिपवः' पदस्य विलोमपदं लिखत।

3. 'शरीरेमेकम्' पदस्य विच्छेदं कुरुत।

प्रश्न 11 :— अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषया अनुवादं कुरुत — 03

सम्प्रति छत्तीसगढ सर्वकारेण मत्स्यपालनक्षेत्रं प्रोत्साहनार्थं तथा नाम्ना 'बिलासाबाई केंवटिन' इति पुरस्कारः प्रतिवर्षः दीयते। अपि च तया नाम्ना बिलासपुरे बिलासातालः बिलासा कन्या—स्नातकोत्तर महाविद्यालयः, विलासाचतुष्पदः प्रभृतयः गौरवान्वितः सन्ति। एवमेव छत्तीसगढस्य पूज्या बिलासा साहस—शौर्य—कर्मनिष्ठानाम् आदर्शभूतास्ति।

प्रश्न 12 :— गद्यांश पठित्वा अधोदत्त प्रश्नानां उत्तरत — 1x3 = 3

न्यायाधीशेन पुनस्तौ घटनायाः विषये वक्तुमादिष्टौ। आरक्षिणि निजपक्षं प्रस्तुतवति आश्चर्यमघटत् स शवः प्रवारकमपसार्य न्यायाधीशमभिवाद्य निवेदितवान्—मान्यवरः। एतेन आरक्षिणा अध्वनि यदुक्तं तद् वर्णयामि 'त्वया अहं चोरितायाः मञ्जूषायाः ग्रहणाद् वारितः, अतः निजकृतत्यस्य फलं भुङ्क्ष्व।

प्रश्नाः I. न्यायाधीशस्य लक्षणं हिन्दीभाषया लिखत —

II. 'आरक्षिणी' पदस्य भावार्थ लिखत।
III. गद्यांशे प्रयुक्त उत्तमपुरुषलट्लकारस्य पदं चित्वा लिखत।

प्रश्न 13 :— स्वपाठ्यपुस्तकात् कोऽपि द्वौ सुभाषितश्लोके लिखत यौ अस्मिन् प्रश्नपत्रे नास्ति। 2½x2 = 5

प्रश्न 14 :— कोऽपि चतुर्सूक्तयः लिखत यः अस्मिन् प्रश्न पत्रे नास्ति। 1x4 = 4

प्रश्न 15 :— (अ) स्वप्राचार्यम् त्रिदिनात्कम् अस्वस्थताकारणात् अवकाशार्थम् आवेदन पत्रं लिखत। 1x2x1 = 4

अथवा

स्वपरीक्षाविषये स्वमित्रं प्रति पत्रं लिखत।

प्रश्न 15 :— (ब) अपठित गद्यांश पठित्वा अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तरत — (कोऽपिचतुः) 1x4 = 4

संसारे कोऽपि बालः न जानाति यत् कि सद्वृत्तं चि असद्वतम्। बालम्तु ज्येष्ठान् वृद्धान् च पश्चन्ति। ते वयोवृद्धाः यथा—यथा आचरन्ति तथैव आचरति। शिष्टानां वंशेषु वृद्धाः युवानः बालाः महिलाश्च सर्वे परस्परं सभ्यतायाः आलपन्ते, ते अन्योन्यं सम्मानयन्ति। अशिष्टानां वंशेषु तु एतादृशः व्यवहारः न दृश्यते।

प्रश्नाः 1. एकपदेन उत्तरत —
बालः कान् पश्यति?
2. पूर्णवाक्येन उत्तरत् —
सदवृत्तस्य लक्षणं किम्?
3. निर्देशानुसारम् उत्तरत —
I. 'आचरति' पदस्य कर्तृ पदं किं प्रयुक्तम्?
II. 'परस्परम्' इत्यर्थे अत्र किं पदं प्रयुक्तः?
III. 'वयोवृद्धा' इति पदस्य शब्दार्थः लिखत।

प्रश्न 16 :— अधोलिखित विषयेषु कोऽपि एकं विषयाधारितं 12 वाक्येषु रचना लिखत। ½x12 = 6

I. छत्तीसगढ़ पर्यटनम् II. कालिदासः
III. अनुशासनम् IV. सदाचारः

प्रश्न 17 :— अद्योलिखित प्रश्नानां उत्तर हिन्दीभाषया लिखत —(कोऽपि चतुः) 1x4 = 4

1. कोरबानगरं किमर्थः प्रसिद्धः?
2. बिलासायाः कुशलताः काः?
3. वृक्षाः कथं हितावहम्?
4. लघुः परिवारः किमर्थं वरम्?
5. निशान्धकारे विजनप्रदेशे पदयात्रा कीदृशी भवति?
6. मङ्गलयानस्य सफल परीक्षणेन भारतस्य कुत्र प्रतिष्ठा स्थापिताः?

प्रश्न 18 :— अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तर संस्कृतभाषया लिखत — (कोऽपि चतुः) 1x4 = 4

1. तीरथगढ प्रपातं कुत्र अस्ति?
2. जलपातेन लोष्ठं किं जातम्?
3. 'बाढम् एष एव मे निश्चयः।' कस्य कथनमस्ति?
4. स्वामी आत्मानन्दस्य साधना मन्त्रं कि?
5. प्राणापानाः कति ऋषयः?
6. कस्मिन् काले दिक् न प्रकाशते?

WWW.STUDYDISCUSS.IN

प्रादर्श प्रश्नपत्र सेट – II
कक्षा – 10वीं
संस्कृत (512)

समय : होरात्रयम् पूर्णांकः – 75 अंक
निर्देश :– सर्वे प्रश्नानां समाधानं कुरुत

प्रश्न 01 :– (अ) समुचितं पदं चित्वा लिख्यताम् – 1x5 = 5

(i) 'भवति' पदे का विभक्तिः –

(अ) प्रथमा (ब) तृतीया

(स) पञ्चमी (द) सप्तमी

(ii) 'सुबन्तः' पदे सन्धि विद्यते –

(अ) यण् (ब) पररुप

(स) व्यञ्जन (द) विसर्ग

(iii) 'पुष्टः पदे प्रत्ययः अस्ति –

(अ) तुमुन् (ब) यत्

(स) शतृ (द) क्त

(iv) के सर्वत्र न भवन्ति।

(अ) साधवः (ब) चन्दनम्

(स) मौक्तिकम् (द) सुवर्णम्

(v) मोहनस्य कति कन्याः सन्ति –

(अ) द्वे (ब) सप्त

(स) नव (द) तिस्रः

(ब) मज्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः रिक्त स्थानानि पूरयत – 1x5 = 5

(i) मनसो .... दमः।
(ii) कान् .... विभक्तिः।
(iii) कुशलः योगे .... विभक्तिः भवति।
(iv) 'अलसः दिने स्वपिति'' वाक्ये .... वाच्यः अस्ति।
(v) अनृत्यम्' .... पुरुषः अस्ति।

WWW.STUDYDISCUSS.IN

(स) अधोलिखितानां ''क'' स्तम्भस्य शब्दानां ''ख'' स्तम्भस्य पदैः सह मेलनं कृत्वा लिखत? 1x5 = 5

(क)	(ख)
1. अलम् मिथ्याभाषणेन	1. लोट्लकारः
2. शब्दशास्त्रम्	2. मनः
3. वातात् शीघ्रतरम्	3. गतवती
4. वधुः स्वपितृगृहे	4. अनन्तपारम्
5. नृत्यत	5. तृतीया

प्रश्न 02 :– अधोलिखितयोः संख्ययोः संस्कृतभाषयां लिखत – 1X2=02

(i) 110 (ii) 150

प्रश्न 03 :– अद्योलिखितयोः शब्दयोः सन्धि विच्छेदं कृत्वा नाम लिखत? ½x4=02

(i) अजन्तः (ii) पितुरिच्छा

प्रश्न 04 :– रेखाङ्कितयोः शब्दयोः मूलशब्दं प्रत्ययं च पृथक् कृत्वा लिखत – ½x4=02

(i) रामस्य <u>शूरत्वम्</u> सर्वे प्रशंसन्ति।

(ii) विद्यया <u>लौकिकी</u> उन्नतिः भवति।

प्रश्न 05 :– अद्योलिखितयोः वाक्ययोः वाच्यं अवबोध्य नाम लिखत – 1x1=02

(i) त्वम् पुष्पाणि चिनोषि।

(ii) कन्याभिः हस्यते।

प्रश्न 06 :– अधोलिखितानां धातूनां निर्देशानुसारेण धातुरुपाणि लिखत – 1x1=02

(i) क्रुध् लृट्लकारः मध्यम पुरुषः

(ii) रुच् लट्लकारः प्रथम पुरुषः

प्रश्न 07 :– अधोलिखितानां समस्त पदानां विग्रहं कृत्वा नामानि लिखत – ½x6=03

(i) सचित्रम् (ii) कर्मकुशलः

(iii) अनादरः

प्रश्न 08 :– अधोलिखितानां वाक्यानां शुद्धीकृत्य लिखत – 1x3=03

(i) अयम् कन्या चतुरा अस्ति।

(ii) वयम् कुत्र गच्छन्ति।

WWW.STUDYDISCUSS.IN

(iii) सः चौरेण विभेति।

प्रश्न 09 :— अधोलिखितस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषयाम् अनुवादो विधेयः — 03

चन्दनदासः (कर्णौ पिधाय) शान्तं पापम्, शान्तं पापम्।

कीदृशः तृणानां अग्निना सह विरोधः?

चाणक्यः — अयं इदृशो विरोधः यत् त्वं अद्यापि राजा

पश्यकारिणः अमात्य राक्षस्य गृहजनं स्वगृहे रक्षसि।

चन्दनदास : आर्य! अनृतमेतत्। केनाप्यनार्येण आर्याय निवेदितम्।

प्रश्न 10 :— अधोलिखितस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषयां अनुवादो विधेयः — 03

खलु अस्मांक मङ्गलयान कार्यक्रमः समग्र अन्तरिक्ष अन्वेषणस्य शोध कार्यक्रमस्य आदर्शभूतः। अस्य साफल्येन अन्तरिक्षे भारतस्य प्रभावः उत्कर्षतां प्राप्नोत्। अनेन अन्तरिक्ष व्यवसायस्य अवसरः आयास्यति युवानश्चापि सक्रियाः भविष्यन्ति।

प्रश्न 11 :— अधोलिखितस्य श्लोकस्य हिन्दीभाषयां अनुवादो क्रियताम् — 03

अनन्तपारं किल शब्दशास्त्रं,

स्वल्पं तथायुः बहवश्च विघ्नाः।

सारस्ततो ग्राह्यमपास्य फल्गुः

हंसे यथा क्षीरमिवाम्बु मध्यात्।।

प्रश्न 12 :— अधोलिखितस्य पद्यस्य हिन्दीभाषयां अनुवादो क्रियताम् — 03

पापान्निवारयति योजयते हिताय

गुह्यं निगूहति गुणान्प्रकटी करोति।

आपद् गतं च न जहाति ददाति काले।

सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः।।

प्रश्न 13 :— अधोलिखितानां प्रश्नानां उत्तरं संस्कृतभाषयां लिखत (केषांचिद् चतुर्णाम्) — 1x4=04

(i) श्रृगालः स्थाणुं किमुवाच?

(ii) कीदृशः दिवसाः भवन्ति हेमन्ते?

(iii) वस्तुतः चौरः कः आसीत्?

(iv) संसारे कानि—कानि चक्रवत् परिवर्तन्ते?

(v) वातः किम् करोति तण्डुलस्य?

(vi) आत्मानन्देन लिखितस्य ग्रन्थस्य नाम किम्?

प्रश्न 14 :– अधोलिखितानां केषांचित चतुर्णाम् प्रश्नानां उत्तरं मातृभाषायां लिखत – 1x4=04

(i) रणधीराय किम् रोचते?

(ii) श्रृणालः तडागं किम् अकथयत्?

(iii) कस्मात् बुद्धिः नाशः भवतिः?

(iv) बिलासायाः विवाहः केन सह अभवत्?

(v) तपः किम् लक्षणम्?

(vi) वृक्षाः प्राणिनां कथं उपकुर्वन्ति?

प्रश्न 15 :– स्वपाठ्यपुस्तकात् पठितः चतस्रः सूक्तीः लिखत योऽस्मिन प्रश्नपत्रे न पृष्टः 04

प्रश्न 16 :– (अ) अधोलिखितं अपठितं गद्यांशं पठित्वा यथा निर्दिष्टं प्रदत्त प्रश्नान्

संस्कृतेन उत्तरत 04

दुर्लभमेतत् मानुषं जन्म पुरुषार्थ चतुष्ट्यस्य साधनम्। सर्वेषां कामानामाप्तिः धर्माचरणञ्च पुनः शरीरेण एव मानवः कर्तुम् शक्नोति। शरीरमेव आत्मनः निवास स्थानम्। मानवः स्वव्यक्तित्वानुरूपमेव निवास स्थानमिच्छति एवं हि आत्मनापिस्वस्थं शरीरमेवमभिलष्यते। केनचित् उक्तमपि –

''शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्''।

प्रश्नाः – (केषांचिद् चतुर्णाम्) 1x4=04

1. मानुषं जन्म कस्य साधनम्?
2. मानवः कीदृशं शरीरं एव अभिलष्यते?
3. 'इच्छा' इत्यर्थे अत्र कः शब्दः प्रयुक्तः?
4. 'मानुषम्' अस्य किम् विशेषण पदं अत्र प्रयुक्तम्?
5. केन मानवः धर्माचरणं कुर्तम् शक्नोति?

अथवा

1. उचितं शीर्षकम् लिखत? 1+3=04
2. सारांशम् लिखतु?

प्रश्न 16 :– (ब) रुग्णतायाः कारणात् अवकाश प्राप्तये प्राचार्यम् प्रति लिखिते प्रार्थना पत्रे

मञ्जूषायां प्रदत्त शब्दैः रिक्त स्थानानि पूरयत – ½X8 =04

WWW.STUDYDISCUSS.IN

सेवायाम्

(i) ....

शासकीय उच्चतर माध्यमिक विद्यालयः

बिलासपुरम्, छत्तीसगढ़म्।

विषयः – (ii) .... प्रार्थना पत्रम्।

(iii) ....।

सविनयं निवेदनं अस्ति यत् विगतरात्रि प्रभृति अहं (iv) .... पीडित अस्मि। अतः विद्यालयं (v) .... असमर्थः अस्मि। कृपया 18.03.2019 दिनाङ्कात् 21.03.2019 दिनाङ्क पर्यन्तं (vi) .... कृते (vii) .... स्वीकृत्य माम् अनुग्रहीष्यति भवन्तः।

भवदीयः आज्ञाकारी

(viii)...............................

मञ्जूषा

तीव्रज्वेरण, शिष्यः, प्राचार्याः, आगन्तुम्
अवकाशार्थम्, महोदयाः चतुर दिनानाम्, अवकाशं।

अथवा

मित्रं प्रति परीक्षासफलतायां लिखिते पत्रे मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः पूरयत?

प्रिय मित्र

स्थानम् – रायपुरतः

दिनाङ्कः – 25.09.2019

(i) ....

सप्रेम नमस्ते

अत्र कुशलं (ii) ....

भवतः परीक्षा सफलता पत्रं अधुनैव (iii) .... भवतः उत्तीर्णतां ज्ञात्वा मयि अति (iv) .... अस्ति। अहोरात्रं प्रयासं विधाय भवान 95 प्रतिशतम् (v) .... अङ्कान् लब्धवान्। त्वं मम परिवारजनस्य (vi) .... अर्हसि। पत्र समाप्तौ तुभ्यं पुनः वर्धापनं (vii) ....।(viii) .... सादरं नमः।

भवतः मित्रम्

सुरेशः

अ ब स

मञ्जूषा

अङ्कान्, प्रियमित्रम्, संतोष, तत्रास्तु,
रमेशः प्राप्तम्, पितृभ्याम् कामये

WWW.STUDYDISCUSS.IN

प्रश्न 17 :– कमप्येकं विषयं आधृत्य द्वादश पङ्क्तिषु संस्कृतभाषयां निबन्धं लिखत – ½X12=06

(i) पर्यटनम्

(ii) अस्माकं प्रदेशः

(iii) पर्यावरणम्

(iv) होलिकोत्सवः

प्रश्न 18 :– स्वपाठ्यपुस्तकस्य 'सुभाषितानि पाठात् द्वौ श्लोकौ लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागतः। 06

WWW.STUDYDISCUSS.IN